

**Камен Риков. *Зубър, видра и паун.*
 Антология на полската литература
 от Средновековието до Просвещението.
 Изд. „Астерим“, С., 2008.**

Пред нас стои истински повод за славистична радост: реализирана е ценна, красива и отдавна необходима полонистична книга, която хармонично съчетава две основни роли: да запознае българския читател с текстовете, духа и посланията на колоритния старополски свят и да служи на обучението по полска литература, правейки го увлекателно и приятно. Това е антология, направена с голяма отговорност към превода; съставителят е и преводач, който успява да отговори на основните предизвикателства при превода на стари текстове – автентизма на съдържанието, старинните особености на езика и поетиката. Книгата е композирана и оформена с много вкус и усет. Това е книга с много врати и ключове – богатата антологична поредица от текстове е съпътствана от исторически хронологии, обяснителни бележки и множество малки статии, които информират, упътват, провокират размисъл. Преведени са повече от 20 автори с близо 100 текста (творби и фрагменти). Това е и книга, която цели не само информираността и прочита, но и естетическото и идейното наслаждение на читателя, книга на визуалния разкош – през нея минава бляскаво шествие на преизобилен илюстративен материал – общо 75 графични и 25 цветни илюстрации. Така се изгражда пълноценен, енциклопедичен свят, който не само може да се чете, но и да се види и съпреживее. Съграждането на този свят е плод на продължителен труд в библиотеките и музеите на Краков, Варшава и Вроцлав, на взаимодействие с полски литературни институти и фондации.

Съставената от Камен Риков антология на старополската литература ознаменува изпълването на една отдавна зееща рецепционна празнина. Нещо повече – преместване на преводно-рецепционната линия значително назад във времето. До този момент светът на старополското слово беше осезаем за нас най-вече чрез великолепните преводи на Иван Вълев на творчеството на „краля на полските поети“ Ян Кохановски, както и с подобрани преводи на монографиста на Полския ренесанс Боян Биолчев. Разбира се, Кохановски е най-ярката творческа личност, но времето от осем века и четири периода (Средновековие, Ренесанс, Барок и Просвещение) носи в себе си множество текстове, послания и присъствия, останали до този момент недостъпни за българския читател. Липсваше възможност за текстови допир до мислите и възвращенията на средновековния поляк. Сега имаме текстове, разказващи за вярата, любовта и смъртта, социалната йерархия, рицарите и масата. Голям дълг съществуваше към времето на Барока. Непревеждан оставаше големият и разнороден литературен масив на този втори по дължина период (близо век и половина), през който протича най-бляскавата част от полската история и се формира ключова характерология. Сега вече имаме текстовете на Шажински, Ян Анджей Морцин и Збигнев Морцин, фрашките на Вацлав Потоцки, откъси от дневника на Пасек и прочутите любовни писма до на крал Ян Собески до Маришенка.

Ето го и Просвещението с неговата полска „усмивка на разума“ и обществен патос. Тук са откъсите от героико-комичната епопея за войната на монасите (Крашицки), подбрани лирики, басни, идилични произведения от времето на сантиментализма и рококо. Читателят има възможност да мине по здравия антологичен „мост през художественото време“, както го определя в предговора Боян Биолчев, и да извърши увлекателно пътуване, тръгвайки от „началото на началата“ с благословията на първия полски химн „Богородица“ и стигайки до арката на Третомайската конституция (първата в Европа и втора в света) – „уникален законотворчески текст“, чието значение не се заключава само в държавно-политическите идеи, но и в силата му на сценарий за въплъщения от художественолитературен порядък.

Заглавието на антологията носи концепция. Както пояснява авторът в послеслов, „в образите на зубъра, видрата и пауна се оглеждат три обособени лица на полската старина. Първото от тях се свързва с екзотичността на старите поляци, с необуздаността им на северен могъщ народ. Второто обхваща култивираната, но и причудлива в самодоволството си весела и провинциализирана Полша. През перата на пауна пък прозират пищността и склонността към помпозни жестове, отличаващи културата на поляците през XVII и XVIII век“. Това наистина е книга, „която ще отстои и своето послание, и ще изпълни културната си мисия“, както заключава в предговора си Боян Биолчев.

Маргрета Григорова